

М. В. Болдуєв,
д. держ. упр., професор, НУ "Запорізька політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8889-6555>
О. В. Болдуєва,
д. е. н., доцент, Запорізький національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5267-1816>
О. Г. Лищенко,
к. е. н., доцент, НУ "Запорізька політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9211-9567>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.13.20

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

М. Bolduiev,
Doctor of Public Administration, Professor, National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
О. Bolduieva,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Zaporizhzhia National University
О. Lyshchenko,
PhD in Economics, Associate Professor, National University "Zaporizhzhia Polytechnic"

DEVELOPMENT TRENDS OF THE WORLD BANKING SYSTEM IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE GLOBAL ECONOMY

Стаття аналізує глибокі та масштабні зміни, які відбуваються у світовій банківській системі під впливом цифрової трансформації. Основні напрямки розвитку охоплюють інтеграцію з ІТ-компаніями, залучення фінтех-стартапів, та вплив технологічних гігантів на фінансові ринки. Зокрема, в статті розглядається, як нові технології, такі як блокчейн, штучний інтелект та використання великих даних, трансформують банківські операції, управління ризиками та інтеракції з клієнтами. Другий важливий аспект статті зосереджується на впливі цифрової трансформації на банківські бізнес-процеси та управління персоналом. Окреслюються стратегії адаптації до нових викликів у кібербезпеці та необхідності підвищення кваліфікації персоналу. Стаття підкреслює роль та відповідальність регуляторів у формуванні нормативної бази, яка б могла адекватно відповідати на виклики цифрової ери. Аналізуються потенційні переваги та ризики, які супроводжують цифрові інновації в банківській сфері.

The article analyzes the evolution of the global banking system with an emphasis on key aspects of the digital transformation that has been taking place since the early 2000s. The main areas of change include the strengthening of risk management, the integration of non-bank financial institutions and IT companies into banking processes, as well as the creation of banking ecosystems that offer a wide range of services. Regulatory developments such as the Basel Accords underscore the importance of transparency and capital adequacy in strengthening the banking system.

The article examines how new technologies such as blockchain, artificial intelligence and the use of big data are transforming banking operations, risk management and customer interactions. The article focuses heavily on risk analysis, particularly looking at new categories of risk, such as concentration risk, and strategies for managing them through technological innovations such as blockchain and artificial intelligence. Special attention is paid to the need to adapt to changing conditions, especially in the context of global challenges, such as military conflicts and health diseases affecting the stability of financial systems.

The article examines the integration of digital technologies, including internet and mobile banking, and their impact on the availability and quality of banking services. Changes in service delivery and risk management are highlighted, where digital platforms enable banks to offer personalized financial products and increase customer data protection. Benefits such as reduced transaction costs and improved service responsiveness are discussed.

The second important aspect of the article focuses on the impact of digital transformation on banking business processes and personnel management. The article emphasizes the importance of adapting regulatory structures to rapid changes in the technological and economic landscape. Regulatory bodies should play a key role in stabilizing the financial sector by adapting legislation and regulations in such a way as to minimize risks and ensure transparency of banks' activities in the new conditions of the digital economy.

Ключові слова: цифрова трансформація, міжнародна конкуренція, банківська система, ризик-менеджмент, базельські угоди, інтернет-банкінг, мобільний банкінг, кібербезпека, глобальні виклики.

Key words: digital transformation, international competition, banking system, risk management, Basel agreements, internet banking, mobile banking, cyber security, global challenges.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Актуальність теми полягає в тому, що період після 2000 року став визначальним для глобальних фінансових ринків, зокрема через значні економічні та політичні зміни, які вплинули на банківську діяльність. Цей період характеризується глибокими трансформаціями, включаючи фінансову кризу 2007—2008 років, яка продемонструвала вразливість і нестабільність світової банківської системи, що, у свою чергу, призвело до кардинальних реформ у регулюванні та нагляді за банківськими установами.

Після 2000 року значно зросла роль технологій у банківській сфері, що призвело до появи нових фінансових продуктів і послуг, а також змін у традиційних банківських процесах. Інновації, такі як фінансові технології (fintech), мобільний банкінг і блокчейн, значно вплинули на конкурентне середовище, примушуючи банки адаптуватися до швидко змінюваних умов і впроваджувати новітні технологічні рішення для задоволення потреб клієнтів.

Крім того, глобалізація банківських операцій і зростаюча інтеграція фінансових ринків створили нові можливості для розширення міжнародної діяльності банків, але також поставили перед ними нові ризики. Тема розвитку світової банківської системи після 2000 року є

актуальною, оскільки вона дозволяє зрозуміти динаміку цих змін, вивчити адаптаційні стратегії банків і їхню здатність забезпечувати стабільність та ефективність у нових умовах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед зарубіжних науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження впливу цифрових технологій на глобальні фінансові ринки та світову банківську систему слід зазначити наукові нароби: Robert J. Shiller, Joseph E. Stiglitz, Kenneth Rogoff, Erik Brynjolfsson, Andrew Lo, Douglas W. Diamond, Philipp Sandner, Ross Levine, Patrick Bolton, Thorsten Beck та ін. Серед відчизняних науковців слід виокремити дослідження Богач О. В., Гаряги Л. О., Герасимової Я. О., Драчко-Єрмоленко Є. В., Луцишина О., Любіча О. О., Пашук О. Б., Рудан В. Я. та ін.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті — є аналіз ключових змін у банківській індустрії, обумовлених цифровою трансформацією, та вплив цих змін на регулювання, інноваційність, та управління ризиками в глобальному масштабі.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початку 2000-х років світова банківська система розвивалась за декількома ключовими напрямками:

- а) збільшення вимог до управління ризиками;
- б) активне включення небанківських фінансових інституцій та ІТ-компаній у надання банківських послуг;
- в) інтеграція цифрових технологій у банківські процеси;
- г) формування банківських екосистем, що пропонують широкий спектр послуг, включно з небанківськими.

У контексті банківської діяльності, яка несе в собі внутрішні та клієнтські ризики, комерційні банки несуть важливу відповідальність за управління цими ризиками. В якості головного наднаціонального регулятора виступає Базельський комітет з банківського нагляду.

Нормативні акти, зокрема Базель I, прийнятий у 1988 році, Базель II — у 2004 році, Базель III — у 2010 році та Базель IV — у 2017 році, були розроблені як відповідь на фінансові кризи, що виникали з 1980-х років. Останні версії цих документів спрямовані на підсилення ринкової дисципліни та стимулювання до дотримання обережних банківських практик. Вони встановлюють мінімальні критерії до капіталу, підвищують стандарти контролю за достатністю капіталу фінансових установ і покращують прозорість розкриття інформації.

Види ризиків можуть бути різними, що дозволяє формувати різноманітні класифікації. Розглядаючи ризик як відхилення від очікуваного результату, виникає потреба у визначенні ймовірностей різних наслідків для можливості їх кількісного аналізу. Однак, на практиці це зробити складно, тому оцінка схильності банку до ризиків зазвичай виконується за допомогою стандартних нормативів, використовуваних у світовій і вітчизняній практиці.

Серед новіших категорій банківських ризиків виділяється ризик концентрації, що відображає схильність кредитної організації до великих ризиків, реалізація яких може спричинити суттєві збитки і загрожувати її платоспроможності та здатності продовжувати діяльність.

Сучасні методи управління ризиками фокусуються на запобіганні потенційних проблем, а не на вирішенні вже виникаючих.

Базельські нормативи базуються на аналізі міжнародної статистики провідних світових банків та встановлюють критичні межі для фінансових показників цих установ. Недотримання цих рекомендацій може негативним чином вплинути на фінансову стабільність банків. Стабільність будь-якого банку підтримується через збалансоване співвідношення активів і пасивів, причому основним засобом мінімізації ризиків виступає власний капітал банку.

Базельський комітет [12] підкреслює важливість розділення внутрішніх банківських ризиків та зовнішніх ризиків, пропонуючи класифікувати ризики залежно від їх природи у визначеному ієрархічному порядку. Міжнародний валютний фонд та Світовий банк зосереджують увагу на зовнішніх ризиках через їх значний вплив на глобальні економічні процеси та непередбачуваність. Ці ризики часто важко кількісно виміряти через їхню високу ступінь невизначеності.

Прикладами таких ризиків є військові конфлікти, як агресія Росії проти України, або глобальні здоров'язаживорювання, як пандемія COVID-19, які змусили перегля-

нути багато економічних моделей і підходів до управління. Заходи, що були вжиті, дозволили зберегти фінансову стабільність у світовій банківській системі та забезпечити необхідну кредитну підтримку економікам в критичний період, коли уряди активізували програми підтримки для найбільш вразливих секторів.

В контексті управління ризиками основна увага повинна бути спрямована на якість та обсяг банківського капіталу, адже він слугує основним засобом для покриття можливих збитків. Цю концепцію підтверджує Базельський комітет при Банку міжнародних розрахунків.

Згідно з останніми документами, ухваленими Базельським комітетом, запроваджено обов'язок для банків створювати фінансовий резерв на випадок кризових ситуацій. Зокрема, до 2019 року банки, що дотримуються стандартів Базель III, мали сформувати капітальний буфер у розмірі 2,5% від загального обсягу свого капіталу, що включає як базовий, так і додатковий капітал.

Крім того, формування контрциклічного буфера відбувається під час економічного піднесення, коли зростає обсяг кредитування, і зменшується під час економічних спадів. Це дозволяє створити резерв для покриття ризиків по видачі кредитів.

3 січня 2022 року набрали чинності вимоги Базель IV за якого стандартизований поріг передбачає, що регулятивний капітал завжди має бути на рівні щонайменше 72,5 % від зважених на ризик активів відповідно до стандартизованого підходу (Standardized risk weights approach, SRW). Обмеження зростає поступово: 2022 рік — 50 %; 2023 рік — 55 %; 2024 рік — 60 %; 2025 рік — 65 %; 2026 рік — 70 %; 2027 рік — 72,5 % [8].

Одночасно відбувається зменшення стандартизованих ризикових ваг для житлових кредитів з низьким рівнем ризику. Виникла вимога до банків виконувати максимальний коефіцієнт левєриджу. Для системно важливих банків встановлено вищий коефіцієнт левєриджу, який зростатиме (50 % нормативу капіталу, скоригованого за ризиком). Встановлено вимогу детальніше розкривати рівні резервів та іншу фінансову інформацію

У банківській індустрії показник левєриджу, який визначає співвідношення капіталу до активів, є ключовим. Під час його розрахунку часто ігноруються ризики. За рекомендаціями Базельського комітету, ідеальний розмір левєриджу для капіталу першого рівня становить 3%. Це значення вважається практично безризиковим для великих банків. Відповідно, пропонується змінити набір правил для резервування капіталу, який зв'яже розмір банківських активів із величиною капіталу.

Окремі банківські ризики аналізуються на рівні окремих банків із подальшим врахуванням результатів у національних банківських системах, де також беруться до уваги загальноекономічні зовнішні ризики. Ці ризики, як правило, важко точно визначити та оцінити.

Немає єдиного стандарту для визначення розміру капіталу першого рівня через розбіжності у бухгалтерських стандартах та національному регулюванні, що ускладнює порівняння банків з різних країн. Втім, відбувається поступова уніфікація методик оцінки капіталів банків.

Втілення методик Базельських угод у практику не гарантує повного усунення ризиків банківської діяльності, але дає засоби для приблизної та відносної оцінки та моделювання потенційних ризиків у майбутньому. Банки самостійно вирішують, слідувати цим рекомендаціям чи ні, проте крах Lehman Brothers демонструє наслідки приховування фактичного стану справ від регулятора та підкреслює необхідність постійного підвищення якості регуляторного нагляду.

Норми Базель, були впроваджені для підвищення стабільності фінансових систем країн, спричинили скорочення числа малих банків, які не змогли відповісти новим вимогам управління ризиками. Одночасно це призвело до сповільнення росту банківських активів та кредитування, послаблення конкурентних позицій на фінансових ринках, а також до розвитку альтернативних фінансових інструментів і тіншового банкінгу.

Для аналізу потенційних майбутніх криз важливо оцінювати загальні ризики національних банківських систем. В цьому контексті особливу увагу приділяється системно значущим банкам (SIBs), які можуть відігравати ключову роль у стабільності фінансової системи країни. Їх аналіз допомагає оцінити загальний стан банківської системи.

Кожна країна самостійно визначає, які банки вважаються системно значущими, виходячи з критеріїв, затверджених Базельським комітетом. До цих критеріїв зазвичай відносять значний обсяг капіталу, активне використання фінансових інструментів, глобальну репутацію, домінування на національному ринку та інші ключові показники діяльності.

У процесі класифікації банків до однієї з п'яти визначених груп, ключовим критерієм виступає достатність капіталу першого рівня, який є важливим для мінімізації потенційних збитків від ризиків. Реєстр системно значущих банків регулярно оновлюється та публікується на сайті Ради зі стабільності фінансів [11].

Найбільші світові банки формують категорію глобальних системно значущих банків (G-SIBs), членство в якій свідчить про значний вплив цих банків на глобальну фінансову систему. Проте, наявність банку в цій групі не вказує на пряму на ризики, які він може нести.

Важливо зазначити, що відсутність банків деякої країни в переліку G-SIBs не означає, що в цій країні не існують банки, які мають значний вплив на національну економіку. Кожна країна самостійно вирішує, які банки вважати системно значущими на національному рівні.

Діяльність небанківських фінансових організацій та ІТ-компаній, що пропонують банківські послуги, відома як тіншовий банкінг. Ці установи пропонують клієнтам альтернативні фінансові продукти, такі як цифрові валюти, кредитне посередництво та інші платіжні послуги. До 2020 року загальний обсяг тіншового банкінгу досяг 200,2 трлн доларів США. Зокрема, з 183,7 трлн дол. США акумульованого тіншовим банківським сектором капіталу станом на початок 2019 р. (що становить 48,5% вартості глобальних фінансових активів) на страхові корпорації припадало 32,9 трлн (8,7%), пенсійні фонди — 35,6 трлн (9,4%), інші фінансові посередники — 114,3 трлн (30,2%), допоміжні фінансові компанії — 1 трлн (0,3% відповідно) [3].

Тіншовий банкінг зазнає менш суворого регулятивного контролю, що дозволяє здійснювати не тільки легальні банківські операції, але й діяльність, яка може бути пов'язана з нелегальними діями, такими як незаконне кредитування, фінансові "піраміди", виведення капіталів за кордон, обслуговування тіншової економіки та відмивання грошей.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв зростанню таких фінансових ініціатив як краудфандинг та краудінвестинг, які дозволяють збирати кошти від широкого кола людей через Інтернет. Проте, це також створює ризики, пов'язані з можливістю залучення коштів шахрайськими методами та фінансуванням нелегальної діяльності.

Основні особливості інституцій тіншового банкінгу включають:

- а) нездатність користуватися офіційними засобами для підтримки ліквідності;
- б) відсутність достатнього капіталу для покриття можливих втрат, зокрема недостатність готівкових резервів для погашення боргів;
- в) обмежений контроль з боку регуляторів та наглядових органів;
- г) непрозорість відносин між традиційними банками та інституціями тіншового банкінгу;
- д) недостатня прозорість у розкритті інформації про активи.

Герасимова Я. О. та Рудан В. Я. визначили кілька сегментів у структурі тіншового банкінгу, розрізняючи їх за видами діяльності, учасниками та специфікою регулювання. Основою для сегментації послужили три критерії: інституційний, функціональний та комбінований [3, 7].

Інституційний сегмент об'єднує фінансові операції, які здійснюються через мікрофінансові організації, фінансові "піраміди", та інші неофіційні юридичні особи, зайняті збором та інвестуванням коштів. Важливими видами діяльності в цьому сегменті є інтернет-кредитування.

Функціональний сегмент охоплює операції, які здійснюються банками, але залишаються поза межами офіційного регулювання, включно з діяльністю, пов'язаною із легалізацією доходів з кримінальних джерел.

Комбінований сегмент об'єднує елементи двох інших критеріїв. Він включає, зокрема, створення фірм, спеціалізованих на хеджуванні ризиків, що передбачає перетворення високоризикованих активів на менш ризиковані. Цей сегмент орієнтований на формування компаній для специфічних операцій.

Мінімізація ризику нелегальної діяльності в рамках тіншового банкінгу досягається за допомогою введення регулятивних механізмів та установлення обмежень для його учасників, які наближені до тих, що діють у традиційному банківському секторі.

Додатковий метод забезпечення законності таких операцій полягає у більш активній участі традиційних банків. Вони повинні надавати послуги, що зрівнюються за якістю та доступністю з послугами тіншових банківських інституцій.

Цифрові технології відіграють вирішальну роль у сучасній банківській діяльності, їх вплив на фінансовий сектор можна розглядати під двома кутами:

**Таблиця 1. Основні тенденції розвитку
світової банківської системи в умовах цифрової трансформації**

Тенденції	Характеристики
Інтеграційні процеси у фінансовому секторі	
Консолідація банківської індустрії	Спостерігається зростання домінування великих банків, з концентрацією капіталу в їх руках. Чисельність менших фінансових інститутів зменшується щороку.
Інтеграція зі стартапами	Великі фінансові установи активно взаємодіють зі стартапами, включаючи придбання інноваційних малих компаній та співпрацю з корпоративними акселераторами.
Вступ технологічних гігантів на фінансовий ринок	Компанії з сильними позиціями у сфері цифрових технологій та значним капіталом все частіше виступають як конкуренти традиційним банкам у наданні фінансових послуг. Серед них Xiaomi, JD, Baidu, Tencent, Alibaba, Microsoft, Amazon, Apple, Google.
Удосконалення бізнес-процесів за допомогою технологій	
Технології відстеження регуляторних змін	Багато банків впровадили системи, які автоматично сповіщають співробітників про нові регуляторні зміни, мінімізуючи ризик порушень нормативних вимог та відповідних санкцій.
Використання Big Data	Обчислювальні потужності та методи аналітики дозволили значно підвищити ефективність операційних процесів завдяки точному аналізу великих даних.
Блокчейн технології	Розподілені реєстри забезпечують підвищену безпеку та стійкість даних, що важливо для захисту від кіберзагроз.
Зміни у сфері кібербезпеки	Ідентифікація користувачів онлайн призводить до нових ризиків, що вимагають збільшення інвестицій у заходи безпеки.
Зменшення кількості фізичних відділень	Перехід на цифрові платформи дозволяє банкам скорочувати операційні витрати, пов'язані з фізичними відділеннями, і забезпечує клієнтам доступ до послуг 24/7 з будь-якого місця.
Дистанційна робота співробітників	Це сприяє підвищенню гнучкості роботи та зниженню витрат на утримання офісних приміщень.
Штучний інтелект у ризик-менеджменті	Використання ШІ для оцінки ризиків при наданні кредитів та банківських гарантій забезпечує точність і об'єктивність, а також допомагає виявляти невідповідності в документах та даних клієнтів.
Інтернет-банкінг та мобільний банкінг	
Доступність банківських послуг через Інтернет і мобільні додатки	Спочатку можливості інтернет-банкінгу та мобільних банківських програм були обмежені, але з часом банки значно розширили функціонал цих платформ.
Впровадження новітніх технологій аутентифікації	Клієнти вже можуть здійснювати фінансові операції онлайн, такі як перекази коштів, відкриття та поповнення депозитів, замовлення і блокування карток, подання заявок на кредити та отримання виписок, без необхідності відвідування фізичних філій.
Брокерське обслуговування	У світлі збільшення інтересу до інвестицій у цінні папери через фінансову нестабільність, спричинену пандемією, банки розробили спеціальні брокерські послуги, що спрощують взаємодію клієнтів з фінансовими ринками, знижуючи при цьому вимоги для входу інвесторів.
Розвиток екосистем через інтеграцію суміжних послуг у банківські мобільні додатки	Банки активно інтегрують додаткові сервіси в свої мобільні додатки, що розширює можливості клієнтів. Вони можуть придбати не тільки фінансові продукти, а й вироби щоденного попиту, як-от книги, квитки до кінотеатрів, театрів або страхові поліси, все це безпосередньо через мобільний додаток банку.
Банківські інновації	
Використання голосових асистентів та чат-ботів	Ці інструменти зменшують час очікування відповіді від оператора та забезпечують швидке вирішення стандартних запитань. Голосові асистенти додатково допомагають уникнути небажаних дзвінків.
Застосування технологій доповненої та віртуальної реальності (AR та VR)	Сучасні програми використовують ці технології для імітації різноманітних сценаріїв, наприклад, огляд інтер'єрів майбутніх житлових просторів.
Штучний інтелект у підтримці прийняття фінансових рішень	Штучний інтелект використовується для аналізу майбутніх витрат клієнтів та оптимізації їхніх інвестиційних портфелів.
Персоналізація фінансових послуг	Цей підхід дозволяє адаптувати банківські продукти до індивідуальних потреб кожного клієнта, покращуючи тим самим загальний досвід користувача.
Вдосконалення технологій онлайн-аутентифікації	Серед найновіших інновацій у цій сфері – системи аутентифікації, що інтегруються з банківськими додатками для авторизації на різних платформах, а також біометричні технології аутентифікації.
Управління персоналом	
Аутстафінг	Застосування аутстафінгу викликано потребою у висококваліфікованих фахівцях, яких важко знайти на ринку. Залучення додаткових ресурсів через зовнішніх підрядників збільшує витрати, особливо це помітно в ІТ-галузі.
Дефіцит висококваліфікованих кадрів	Не вистачає фахівців із потрібною кваліфікацією не лише у банківському секторі, але й у багатьох інших галузях, де високі вимоги до інтелектуальних та професійних здібностей.
Навчання персоналу	У контексті швидкого розвитку цифрових технологій, банкам важливо мати персонал, який не тільки володіє знаннями про новітні рішення, але й здатен ефективно їх застосовувати. Тому велика увага приділяється освіті співробітників.

як виклик та конкуренцію від інших фінтех компаній, які пропонують аналогічні послуги, та як можливість для створення інноваційних бізнес-процесів в банках.

Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в банківську галузь спричинила зміни у методах надан-

ня фінансових послуг. Цифрова трансформація змінює структуру та функціонал банківських операцій, а також веде до зменшення кількості банківських філій. За даними Європейського центрального банку, в країнах, що входили до Європейського Союзу у 1997 році, частка використання цифрових банківських послуг зросла з

19% у 2003 році до 59% у 2018 році, тоді як кількість філій на мільйон мешканців знизилася з 540 у 1997 році до 331 у 2018 році [10]. Згідно з доповіддю "Digital Banking Benchmark" від компанії Deloitte [9], онлайн-сервіси надають значні переваги у різних аспектах банківської діяльності:

а) автоматизація фінансових процесів — онлайн відкриття рахунків та оформлення кредитів спрощує інтеракцію клієнтів з банком, усуваючи потребу в особистому відвідуванні відділень, що покращує загальне задоволення сервісом.

б) персоналізовані консультаційні послуги — клієнтам пропонуються персоналізовані продукти на основі аналізу їхніх профілів, допомагаючи їм досягти фінансових цілей.

в) розумне управління капіталом — зростає попит на інструменти для автоматичного аналізу фінансових потоків, класифікації транзакцій та оцінки фінансових потреб.

г) персоналізовані фінансові послуги — збір даних про клієнтів дозволяє створювати індивідуальні пропозиції, виходячи з їх потреб і очікувань.

д) підвищення рівня кібербезпеки — профілювання клієнтів допомагає збирати інформацію не лише про їхні фінансові уподобання, але й про звички у сфері кібербезпеки, дозволяючи удосконалювати банківські системи безпеки відповідно до потреб широкого кола користувачів.

Ці зміни визначають критичні напрямки розвитку в галузі ризик-менеджменту та впливають на структурні перетворення в світовій банківській системі в умовах цифровізації (таблиця 1).

Богац О. і Луцишин О. підкреслюють, що завдяки недавнім стрімким досягненням у технологіях, з'явилося чимало фінтех-компаній, які змушують традиційні банки швидко адаптуватися до цифрових тенденцій. Ринок фінансових послуг нині характеризується жорсткою конкуренцією, де нових клієнтів можна залучити тільки відтягнувши їх від конкурентів. Це посилює суперництво між інноваційними та естаблішментними банківськими установами [1, 4].

Прогнозується, що фінтех зможе кардинально трансформувати традиційні банки на глобальному рівні протягом наступних 5—10 років, що базується на значних інвестиціях у технологічні компанії, включаючи з Кремнієвої Долини. Цей розвиток фінансових технологій принесе наступні переваги:

- а) зросте доступність та якість банківських послуг;
- б) зменшаться транзакційні витрати;
- в) скоротяться часові рамки для надання послуг.

Однак не варто забувати про потенційні негативні наслідки, такі як збільшення інформаційних ризиків та великі витрати на впровадження нових технологій.

Цифрова трансформація зосереджується в основному на таких аспектах банківського сектору як взаємодія з клієнтами. Цей процес має на меті:

- підвищити якість і швидкість обслуговування;
- забезпечити постійний доступ до банківських послуг, доступних 24/7;
- адаптувати банківські продукти до індивідуальних потреб кожного клієнта.

Трансформація операційних процесів у банківському секторі спрямована на активізацію розвитку та мінімізацію оперативних витрат. В контексті операційного менеджменту, цифрова трансформація веде до зміни від вертикально орієнтованої структури до більш горизонтальної, з акцентом на командну взаємодію замість ієрархічної [2].

Цей процес включає в себе широке впровадження технологій для аналізу великих даних, штучного інтелекту, і блокчейн технології, що дозволяє банкам збільшувати використання аутсорсингу і модернізувати управління угодами за допомогою розподіленого реєстру.

На основі цих технологій банки створюють для клієнтів екосистеми та маркетплейси, які включають інтегровані онлайн-платформи для просування як власних фінансових продуктів та послуг, так і пропозицій від партнерських компаній [6]. Це також включає надання різноманітних нефінансових послуг, таких як страхування, аудит, туристичні та телекомунікаційні послуги.

Цифрова трансформація призводить до зниження перепон для входу на фінансовий ринок, що сприяє збільшенню кількості банківських установ. Ці установи створюють навколо себе екосистеми, які включають широкий спектр послуг і продуктів з різноманітних секторів. Банки, що розробляють такі екосистеми, зазвичай мають значну клієнтську базу, відомий бренд та добру репутацію на ринку [5].

Більша частина активів у таких екосистемах не належить безпосередньо до банківських, зібрана на єдиній технологічній платформі. Використання екосистем дозволяє банкам: розширювати свою пропозицію через нові продукти та послуги; збільшувати лояльність клієнтів; стимулювати попит на банківські послуги; збільшувати прибутковість; розробляти власні цифрові платформи. Проте розгортання таких екосистем потребує значних інвестицій і може призвести до олігополізації ринку.

Розглядаючи ризики, пов'язані з цифровізацією банківського сектору, особливу увагу слід приділити викликам, які виникають з впровадженням цифрових валют і їх використанням в якості платіжного засобу. Цифрові валюти, згідно з теоретичними положеннями, належать до категорії приватних фіатних грошей. Їхня основна вразливість полягає в тому, що вони не підкріплені жодними матеріальними активами, що може призвести до великих втрат для їхніх власників у випадку технічних неполадок або шахрайських дій з боку адміністраторів. Наприклад, втрати інвесторів на криптовалютній біржі Thodex у 2021 році склали понад 2 мільярди доларів.

На противагу цьому, урядові цифрові валюти, такі як цифровий юань, який був запущений в пілотному режимі у декількох містах Китаю у 2020 році, пропонують певні переваги: зниження витрат на випуск і обслуговування готівки; незалежність від міжнародних платіжних систем, таких як SWIFT або CHIPS.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Цифрова трансформація світової банківської системи ініціює значні зміни у всіх аспектах банківсь-

кої діяльності, які включають зростання ролі технологічних інновацій і широке впровадження цифрових рішень. Інтеграція з ІТ-сектором, взаємодія з фінтех-компаніями та вхід на ринок технологічних гігантів переформатовують традиційні моделі ведення бізнесу, змінюючи підходи до управління ризиками, клієнтської інтеракції та операційної діяльності. Водночас посилення вимог до кібербезпеки та регуляторних стандартів підкреслює необхідність більшого контролю та відповідальності в новому цифровому середовищі.

Адаптація до цифрових тенденцій несе як величезні переваги, так і потенційні ризики для банківських систем. Швидкість і доступність банківських послуг значно покращуються завдяки автоматизації, застосуванню штучного інтелекту та використанню бігдата і блокчейн технологій. Проте, цифрова трансформація також призводить до збільшення інформаційних ризиків та потребує великих капіталовкладень у новітні технології. Це вимагає від банків стратегічної переорієнтації та введення механізмів захисту даних та ідентифікації користувачів, що є критичними для забезпечення довіри і безпеки клієнтів.

З огляду на ці зміни, роль регуляторів стає ще важливішою в контексті забезпечення стабільності та прозорості фінансового ринку. Перегляд та удосконалення регуляторних рамок має відбуватися в ногу з технологічним прогресом, щоб мінімізувати ризики з боку нових фінансових продуктів і моделей, включаючи тіньовий банкінг та криптовалюти. Врахування глобальних тенденцій та інтеграція банківських систем у цифрову економіку вимагають від учасників ринку, включаючи уряди та міжнародні фінансові організації, активної участі у формуванні сучасних фінансових політик.

Література:

1. Богач О. В. Вивчення потенціалу співробітництва між традиційними банками та фінтех-компаніями. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2023. № 19. С. 16—19.
2. Гаряга Л. О. Класифікація трансформаційних процесів у банківській системі. Вісник Університету банківської справи. 2020. № 3. С. 38—45.
3. Герасимова Я. О. Динаміка розвитку глобального тіньового банкінгу: масштаби й інституційні формати. Підприємництво та інновації. 2022. Вип. 25. С. 7—12.
4. Луцишин О. Як фінтех змінює світовий фінансовий порядок. Світ фінансів. 2020. Вип. 2. С. 102—114.
5. Любіч О. О., Драчко-Єрмоленко Є. В. Цифровізація банківського сервісу як стратегічний напрям розвитку для ощадних банків. Фінанси України. 2023. № 9. С. 62—85.
6. Пащук О. Б. Методика просування продукту у висококонкурентній ніші на маркетплейсі. Підприємництво та інновації. 2021. Вип. 19. С. 27—33.
7. Рудан В. Я. Розвиток тіньового банкінгу та його вплив на управління ліквідністю банківських систем. Економічний аналіз. 2015. Т. 21, № 1. С. 193—204.
8. Basel IV. Regulatory innovations of the Basel Committee on Banking Supervision. Bank for International

Settlements. URL: <https://kpmg.com/de/en/home/insights/overview/basel-iv.html> (Дата звернення 15.05.2024).

9. Digital Banking Benchmark. Improving the digital performance. URL: <https://www2.deloitte.com/it/it/pages/financial-services/articles/gx-digital-banking-benchmark.html> (Дата звернення 24.04.2024).

10. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html> (Дата звернення 26.02.2024).

11. Financial Stability Board. URL: <https://www.fsb.org> (Дата звернення 12.03.2024).

12. The Basel Committee — overview. URL: <https://www.bis.org/bcbs/index.htm> (Дата звернення 8.05.2024).

References:

1. Bohach, O. V. (2023), "Study of the potential of cooperation between traditional banks and fintech companies", *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Internauka"*, vol. 19, pp. 16—19.
2. Hariaha, L. O. (2020), "Classification of transformational processes in the banking system", *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, vol. 3, pp. 38—45.
3. Herasymova, Ya. O. (2022), "Dynamics of development of global shadow banking: scales and institutional formats", *Pidpryemnytstvo ta innovatsii*, vol. 25, pp. 7—12.
4. Lutsyshyn, O. (2020), "How fintech is changing the global financial order", *Svit finansiv*, vol. 2, pp. 102—114.
5. Liubich, O. O. and Drachko-Yermolenko Ye. V. (2023), "Digitization of banking services as a strategic direction of development for savings banks", *Finansy Ukrainy*, vol. 9, pp. 62—85.
6. Paschuk, O. B. (2021), "The method of product promotion in a highly competitive niche on the marketplace", *Pidpryemnytstvo ta innovatsii*, vol. 19, pp. 27—33.
7. Rudan, V. Ya. (2015), "Development of shadow banking and its impact on liquidity management of banking systems", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 21, no. 1, pp. 193—204.
8. Kpmg (2024), "Basel IV. Regulatory innovations of the Basel Committee on Banking Supervision", available at: <https://kpmg.com/de/en/home/insights/overview/basel-iv.html> (Accessed 15 May 2024).
9. Deloitte (2024), "Digital Banking Benchmark. Improving the digital performance", available at: <https://www2.deloitte.com/it/it/pages/financial-services/articles/gx-digital-banking-benchmark.html> (Accessed 24 Apr 2024).
10. European Central Bank (2024), available at: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html> (Accessed 26 Feb 2024).
11. Financial Stability Board (2024), available at: <https://www.fsb.org> (Accessed 12 Mar 2024).
12. BIS (2024), "The Basel Committee — overview", available at: <https://www.bis.org/bcbs/index.htm> (Accessed 8 May 2024).

Стаття надійшла до редакції 24.06.2024 р.